

Ekološki prihvatljive aktivnosti u dječjem vrtiću

Babojelić, Viktorija

Undergraduate thesis / Završni rad

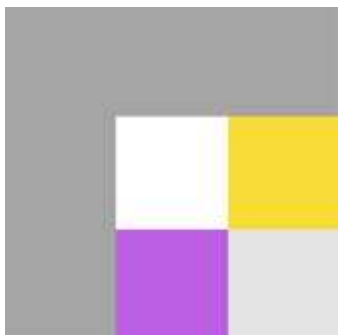
2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:095349>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Viktorija Babojelić

EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, dislociranoga studija u Slavonskome Brodu

EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentor: izv. prof. dr. sc. Irella Bogut

Sumentor: prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević

Student: Viktorija Babojelić

Matični broj: 402

Slavonski Brod

rujan, 2018.

Zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Irelli Bogut i sumentorici prof. dr. sc. Vesnici Mlinarević na pomoći, strpljenju i vodstvu prilikom pisanja ovog diplomskog rada. Također se zahvaljujem knjižničarima koji su me uputili u literaturu i pomogli mi sa svojim savjetima. Hvala kolegama i prijateljima koji su sudjelovali u ovom periodu mog života.

Na kraju, zahvaljujem svojoj obitelji i Ivanu na podršci, strpljenju i razumijevanju tijekom studiranja.

SAŽETAK

Danas se sve više koriste pojmovi ekologije i bitno je da od malena počnemo razvijati ekološku svijest kod djeteta, jer bez ekološkog obrazovanja nema ni zdrave životne okoline. Okolina je važna za svako ljudsko biće, te se prema njoj moramo odnositi na prihvatljiv i primjeren način. Institucije ranog odgoja i obrazovanja počele su primjenjivati različite zanimljive aktivnosti (ekološke igre, ekološke aktivnosti, ekološke priče) koje bi pomogle djeci u razvijanju ekološke svijesti. Važnu ulogu imaju odgojitelji koji osmišljavaju ekološke aktivnosti i pokušavaju svoje znanje prenijeti na djecu kako bi bar malo razumjeli bitnost ekološke osvještosti i počeli je primjenjivati u svakodnevnom životu. U aktivnosti se mogu uključiti i roditelji kako se djeca ne bi bavila ekološkim aktivnostima samo u vrtiću nego i kod kuće. U ovom radu spominju se pojam ekologije i njen cilj, zašto je bitno ekološko obrazovanje, te ekološke aktivnosti koje su prihvatljive u dječjem vrtiću, njihova važnost, uloga i njihova odgojno – obrazovna komponenta.

Ključne riječi: ekologija, ekološko obrazovanje, odgojitelj, roditelj, ekološke aktivnosti

SUMMARY

Today, the concepts of ecology are increasingly used and it is important that we start developing ecological awareness in children, because without ecological education there is no healthy living environment.

Environment is important to every living creature, and we must address it to acceptable ones appropriate way. Institutions of early education have been applying differently interesting activities (ecological games, ecological activities, ecological stories) to help children in develop ecological consciousness.

The role of educators is important, they design all activities and try to convey their knowledge to children to at least understand essential ecological sensitivities and begin applying it in everyday life. Activities can be done by parents so that children would not only deal with ecological activities in kindergarten but also at home. This paper mentions the notion of ecology and its purpose, why ecological education is essential, and ecological activities that are receptive to kindergarten, their importance, role and their educational component.

Keywords: ecology, ecological education, educator, parents, ecological activities

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. EKOLOGIJA.....	2
2.1. Cilj ekologije.....	3
2.2. Okolina.....	4
2.3. Okoliš	6
2.3.1. Otpad.....	8
3. ODRŽIVI RAZVOJ.....	9
3.1. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj.....	10
3.2. Obrazovanje odgojitelja za održivi razvoj.....	11
3.3. Razvijanje ekološke svijesti	12
4. EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU.....	13
4.1. Aktivnosti vezane uz prirodu i zdravlje.....	15
4.2. Likovne aktivnosti.....	16
4.3. Glazbene aktivnosti.....	17
4.4. Komunikacijske aktivnosti.....	18
4.5. Uloga odgojitelja u provođenju ekoloških aktivnosti.....	19
4.6. Rad s roditeljima.....	20
5. ZAKLJUČAK.....	21
6. LITERATURA.....	22

1. UVOD

Temu završnog rada odabrala sam zato što se ekološki odgoj i obrazovanje provodi u predškolskim ustanovama s naglaskom na razvoj ekološke svijesti kod djece kroz različite ekološke aktivnosti. U uvodnom dijelu rada obrazlaže se pojam ekologije i dolazi se do bitnih zadaća ekologije koje pomažu razumijeti važnost ekologije uopće. Odgoj i obrazovanje ima veliku odgovornost, a samim time i odgojitelji, učitelji i roditelji – da djecu od malena uče voditi računa o vlastitom životu i smislu očuvanja životne okoline. Ekološko obrazovanje je informiranje o eko-činjenicama i da znanja koja djeca stječu budu na razini informiranosti, ali i da cijeli život bude u adekvaciji s ekološkim zahtjevima. Ekološka svijest se sastoji od emocionalno – voljnih komponenata koja su vrlo bitne, jer znanja bez uvjerenja i praktične djelatnosti ne znače mnogo što i pokazuje teorija da djeca najbolje i najbrže uče vlastitom aktivnošću, zato je i bitno da sudjeluju u svim aktivnostima.

Pri obradi teme rada navedene su aktivnosti koje se provode ili se mogu provoditi u dječjem vrtiću i izvan njega, koje su prilagođene razvojnoj dobi, te utjecaj tih aktivnosti na djetetov život. Obuhvaćena je obrada glazbenih, komunikacijskih, likovnih aktivnosti i aktivnosti koje su vezane uz prirodu i zdravlje. Kroz takve aktivnosti vodi se računa o zdravom životu i očuvanju prirode za rast i razvoj djece te poticaj za interes o očuvanju živog svijeta u prirodi. Važna je i uloga odgojitelja u razvoju ekološke svijesti (kako poticati dijete na aktivnosti), te rad s roditeljima koji također pomažu u održavanju ekološke svijesti.

2. EKOLOGIJA

Pojam ekologija prvi put je upotrijebio njemački zoolog Ernest Haeckel, koji je pod tim pojmom smatrao „odnos živih organizama u dva pravca: prema njihovom organskom i neorganskom oklišu“. Ekologija kao moderna znanost započinje Charlesom Darwinom koji je u svom djelu „O podrijetlu vrsta posredstvom prirodne selekcije“ obradio pitanje adaptacije, selekcije, odnos organizama i njihovu interakciju s uvjetima okoliša. Ekologija se opisuje i razrađuje s različitih gledišta te zbog toga ima i puno različitih definicija. „Jedna koja najbolje definira ekologiju je nastojanje da se postigne dogovor između konkurentskih interesa u određivanju ekoloških uvjeta života; odnos živih organizama prema njihovu prirodnom staništu; očuvanje okoliša, ekološka znanost, politika zaštite okoliša...“ (Stephen Croall i William Rankin, 2001.). Ekologija se dijeli na teorijsku ekologiju - ona proučava ekološke zakonitosti u prirodi, i druga ne manje bitna je primjenjena ekologija koja uz zaštitu prirode i okoliša proučava optimalno gospodarenje prirodnim dobrima. Treba razlikovati zaštitu okoliša, prirode i komunalne higijene. „Ekologija može dati točne smjernice i analitička sredstva potrebna za temeljito gospodarenje svim Zemljinim izvorima i može se također upotrijebiti da opravda rasizam ili napravi zbrku oko problema i zabetonirati nejednakost.“ (Stephen Croall i William Rankin, 2001.).

Ekologija je grana biologije, ali se koristi i kod antropologije, fizike, kemije, matematike, botanike itd. „Obuhvaća mnogo poddisciplina, a najuobičajenija je znanstvena raščlamba ekologije prema stupnju organizacije sustava koji se istražuju prema veličini i ustrojstvu isječaka živih i neživih stanica biosfere. U tom se smislu dijeli na ekologiju jedinke, ekologiju vrste, ekologiju životne zajednice, krajobraznu ekologiju i globalnu ekologiju.“ (Đikić i sur., 2001.).

„Dio ekologije koji istražuje strukturu i funkciju ekosustava služeći se matematičkim modelima i kompjutorskim programima jest ekologija sustava. Ona je dovela do ubrzanog razvoja primijenjene ekologije, koja se bavi primjenom ekoloških principa na upravljanje prirodnim resursima, poljoprivrednu proizvodnju i probleme onečišćenja okoliša. Postalo je očito da su neki od najvećih problema današnjice poput ekspanzije svjetskog stanovništva, zagađenje okoliša, nedostatka hrane, a s tim u vezi proizašli su socijalni i politički problemi, zapravo u velikoj mjeri ekološki.“ (Đikić i sur., 2001.).

2.1. Cilj ekologije

„Niti jedno živo biće bilo koje vrste ne može egzistirati odvojeno od okoline u kojoj živi. Bez hrane, vode i zraka nemoguće je zamisliti živo biće. Ono ne samo da se ne bi moglo održati, već ne bi moglo postojati. Svako živo biće ovisno je o okolini u kojoj živi, i zato je vezano za živu i neživu prirodu koja ga okružuje.“ (Strujić, 1992:13).

Ciljem ekologije se ne smatra proučavanje samo živih organizama već proučavanje i njihove okoline u kojoj prevladavaju i kako ta okolina utječe na njih i kako oni utječu na nju. Ljudi više ne pitaju i ne biraju mjesta gdje će odložiti otpad ili smeće koje čak i nije biorazgradivo, i zato je danas aktualna tema o ekologiji i ekološkoj svijesti te ponajviše ljudski odnos prema okolišu. Danas imamo mnogo načina kako očuvati okolinu u kojoj boravimo i tome se trebamo prilagođavati i učiti one najmlađe da već odmalena steknu naviku očuvanja okoline kako bi nam životi bili što ljepši i zdraviji. Također je prijeko potrebna i odgovarajuća zakonska podrška koja bi trebala u stopu pratiti razvoj novih tehnologija, dopuštajući uporabu onih tehnologija koje ili uopće nemaju ili imaju minimalne negativne posljedice na prirodu, odnosno okoliš.¹

Prema Glavaču (2001) ekologija mora: „znanstveno dokazati antropogene promjene u okolišu, predložiti kontrolne mehanizme za praćenje tih promjena, pravovremeno upozoravati na moguće ili već nastale posljedice čovjekova uplitanja u prirodni okoliš te pružiti osnove za etički opravdane društveno-političke odluke u očuvanju prirode i okoliša. Ekologija mora odrediti biološku produktivnost prirode i racionalnu potrošnju prirode, kao i njeno obnavljanje.“

„Zadatak ekologije je odrediti položaj čovjeka prema sveukupnoj živoj i neživoj prirodi koja je nedjeljiva cjelina i koju čovjek sve više iskorištava.“ (Strujić, 1992:15).

---

¹http://www.ss-upravnaskolazagreb-zg.skole.hr/upload/ss-upravnaibirotehnicka-zg/images/newsimg/136/File/EKOLOGIJA_predlo%C5%BEak.doc

2.2. Okolina

„Okolina bi u najširem smislu riječi obuhvaćala sve sadržaje i odnose koji se nalaze >>oko<< nekoga ili nečega na što se ili na koga se ti sadržaji (prirodni i društveni) odnose.“ (Cifrić, 1989.). To govori kako bi trebali znati o čijoj okolini govorimo bilo to ljudska zajednica ili životinjska i biljna i sl. Ona nema statički karakter ni kompletno značenje već relativno i dinamičko značenje. „Kod urbane zajednice pojam prirodne okoline znatno je više obilježen ljudskim faktorom, ako ne i u potpunosti. Prirodna okolina je tu mnogo više hominizirana, odnosno kultivirana – prerađena. A često je slučaj za čovjeka kao središte neke okoline da njegova okolina obuhvaća u sebi i niz drugih zajednica biljnih i životinjskih, kao i ljudskih. Velegrad (megalopolis) npr. proždire i niz malih socijalnih zajednica, širi svoju urbanu i kulturnu strukturu u okolinu, ali i okolina unosi svoje specifične elemente u njega kao centar.“ (Cifrić, 1989.). Ovaj citat nam govori kako okolina pretpostavlja postojanje određenog centra koji je aktivan prema okolini odnosno on je i sam određena struktura.

„Ekološko određenje okoline odnosi se na djelovanje promatrane tehnike na gospodarenje resursima koji u globalnom sistemu ili u ograničenom dijelu tog sistema stoji na raspolaganju, kao i promjene u biosferi, atmosferi i drugim geosferama, koje donosi promjena tehnike sa sobom.“ (Cifrić, 1989.). Uspoređujući odnose svih živih bića prema okolini u kojoj borave možemo zaključiti da se biljke i životinje prilagođavaju svojoj okolini i na nju ne utječu, dok čovjek na svoju okolinu utječe na više načina: on je mijenja zemljopisno, povijesno, te se time mijenjaju i društveni odnosi. Na okolinu ne utječe samo čovjek već i predmeti, stvari, okolnosti, odnosi, itd.

Djecu treba učiti od najranije dobi da čuvaju i ne zagađuju svoju okolinu i da se prema njoj odnose s dostojanstvom odnosno na primjeren način. „Otvoreni izvanvrtički prostori primarni su izvor percepcije i stjecanja iskustva i doživljaja djece. Vanjski prostor stimulira igru i učenje na poseban i neograničen način, uvijek iznova.“ (Uzelac i sur., 2014: 167)

„Razvoj industrije doveo je do poremećaja ekološke ravnoteže u čovjekovoj okolini s posljedicama koje se ne održavaju pozitivno na čovjeka kao prirodno i društveno biće. Zbog toga se vrše brojna znanstvena istraživanja kako bi se riješio problem narušavanja ekološke ravnoteže. Znanstvena istraživanja rezultiraju organiziranim društvenim akcijama. U takvim pristupima posebna pažnja počela se davati obrazovanju o zaštiti čovjekove okoline.“ (Strujić, 1992:118).

Čovjek je prirodno biće i zato je istraživanje prirode njegova glavna zadaća, a obzirom da je najveći korisnik prirode trebao bi znati koristiti dobra iz prirode umjereno i bez razaranja.

Kako se kroz povijest mijenjao odnos čovjeka prema prirodi, sve više ju je nekontrolirano iskorištavao i mijenjao te su se time među ljudima pojavile društvene klase i razlike. Isto tako mijenjala su se čovjekova sredstva za rad, postojala su sve savršenija, snažnija, efikasnija, a time su počela i sve više zagađivati zrak i prirodu, i tako smo iz poljoprivrednog društva postali industrijsko društvo i sve te posljedice su itekako vidljive. Širenje industrijskog sistema u okolinu sve više izaziva ekološke krize po cijelome svijetu. (Cifrić, 1989).

Nasuprot vrsta ljudi koji su odgovorni za industrijski sustav, zadnjih godina pojavljuju se pokreti za zaštitu prirode, a u državnim zakonima mogu se naći određeni propisi za zaštitu čovjekova okoliša. „S jedne strane to je dobro jer se u ljudima budi svijest o važnosti čovjekova okoliša, a s druge strane raste bojazan da se mnogo priča i piše o lošim posljedicama, a manje o načinu izlaska iz ekološke krize u kojoj se našlo čitavo čovječanstvo.“ (Pozaić i sur., 2004).

Važno pitanje današnjice je kako promijeniti odnos čovjeka prema okolišu. Prvo bi trebalo zaustaviti negativan utjecaj čovjeka na prirodu, maksimalno sanirati loše posljedice neodgovornog ponašanja ljudi prema prirodi, i najvažnije, odgajati nove generacije djece da se prema prirodnom okolišu odnose s najvećom mogućom pažnjom. Svaki pojedinac, ljudsko biće, trebalo bi u sebi osvijestiti ponašanja prema drugima i prema okolini oko sebe.

2.3. Okoliš

„Ekologija je znanost koja proučava odnose između živih bića, njihov odnos prema okolišu kao i utjecaj okoliša na živa bića.“ (Herceg, 2013:9). „Okoliš je cjelina koju čovjek vidi kroz svoje specifično, antropogeno stajalište i koju čine okružujući mediji (atmosfera, voda, zemlja, geografsko mjesto, klima itd.) kao i svi drugi živi organizmi (biljni i životinjski).“ (Herceg, 2013:11).

„Zaštita okoliša je skup odgovarajućih aktivnosti i mjera kojima je cilj sprečavanje onečišćenja i zagađenja okoliša, sprečavanje nastanka šteta, smanjivanje i/ili otklanjanje šteta nanesenih okolišu te povrat okoliša u stanje prije nastanka štete.“ (Herceg, 2013:26)

Postoje različite vrste zaštite okoliša: zaštita vode, tla, klime, a isto tako potrebna je bolja kontrola upotrebe kemijskih preparata kojima se tretiraju poljoprivredna tla i zaštita svih živih bića (životinjski i biljni svijet). Ostali instrumenti zaštite okoliša su utvrđivanje kapaciteta ekosustava, čiste - ekološki podobne tehnologije, instrumenti ciljne skupine, ekološki usmjeren biznis te analiza društvenih koristi i troškova. (Herceg, 2013).

„Zaštita prirode je interdisciplinarna djelatnost sa svrhom zaštite svih sastavnica žive i nežive prirode, s odobitnim naglaskom na zaštitu i očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti.“ (Herceg, 2013:29).

„Zaštita okoliša obuhvaća izdvojene sadržaje, sredstva i mehanizme ophođenja s okolišem u cilju održavanja okoliša u takvom stanju koje ne ugrožava čovjekov opstanak na nekom prostoru i u vremenu. Zaštita prirode je sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih vrijednosti, odnosno očuvanje i pažljivo korištenje prirodnih resursa Zemlje, kao što su životinje, biljke i fosilna goriva.“ (Herceg, 2013:26).

Imamo više teorija i vrste zaštite okoliša; antropocentrična teorija tvrdi da je čovjek u centru svijeta i da mu sve oko njega stoji na raspolaganju. Po toj teoriji je cilj zaštite okoliša je čovjekovo zdravlje. Ekocentrična teorija na prvo mjesto stavlja prirodu i njezinu zaštitu. Resursno-ekonomska teorija zaštite okoliša se bazira na zaštiti obnovljivih prirodnih resursa koji bi trebali biti na raspolaganju i budućim generacijama. (Herceg, 2013).

Upravljanje okolišem može samo čovjek time da ga štiti i čuva. „Pod sustavom za upravljanje okolišem poglavito mislimo na kontroliranje aktivnosti, kako bi se moglo održati fizikalne i kemijske resurse i pritom ih ne zagađati ili onečistiti. Upravljanje okolišem obuhvaća

preventivno djelovanje i primjenu normi za unapređivanje odnosa prema okolišu, a temeljni cilj je smanjenje nepoželjnih utjecaja na okoliš, odnosno uspostava sustava upravljanja okolišem temeljni je preduvjet za smanjenje negativnih utjecaja na okoliš, a može se postići ukoliko se postavе kvantificirani pokazatelji – norme i standardi.“ (Herceg, 2013:542).

Kako je glavni izvor onečišćenja okoliša čovjek, tako je i na njemu najveća odgovornost da ga štiti i čuva. To se može postići zaštitnim mjerama kojima je zadatak da maksimalno ograniče upotrebu onečišćivača. Kod planiranja razvoja gospodarstva na prvom mjestu bi trebalo biti ljudsko zdravlje i zaštita prirode i okoliša, a tek onda gospodarski rast i ekonomska dobit.

Najveći onečišćivači zraka su emisija sumoporova dioksida, dim cigarete te drugi kemijski onečišćivači, pogotovo u industrijskim gradovima. Okoliš se može sačuvati ograničenjem količine štetnih tvari koje se smiju u njega ispuštati. „Da bi se takvi uvjeti ostvarivali, potrebno je: da se proizvodnja i emitiranje u prostor štetnih tvari iz energetske i iz svih drugih izvora ograničava na količine koje neće ugrožavati zdravlje, ekološke odnose u prirodi i kulturnu baštinu; da se čuvaju prirodne vrijednosti okoliša, posebno flora i fauna, tek njegove znamenitosti i rijetkosti od svih oblika uništavanja i neracionalnog korištenja, da se u što većoj mogućoj mjeri poboljšava kvalitete životne sredine i da se obogaćuju njena dobra.“ (Udovičić, 2009:275).

Sve mjere i propisi za zaštitu okoliša sigurno povećavaju troškove života, ali time se poboljšava kvaliteta života i produžuje mogućnost življenja. Tehnički napredak je dobar do one granice dok ne utječe na zdravlje čovjeka, njegov okoliš i prirodu. (Udovičić, 2009). U zaštitu okoliša jednako se trebaju uključiti države, gradovi, radne sredine, obitelji i svaki čovjek pojedinačno. Edukacijom se ljudima treba razložiti što su loše navike te ih naučiti kako da se pravilno odnose prema svom okolišu, kako da se stvara što manje otpada sa razvrstavanjem kod njegovog prikupljanja.

2.3.1. Otpad

„Radi bolje iskoristivosti prostora i zaštite okoliša započinje se s zbijanjem otpada, prekrivanjem jama u koje se otpad odlaže i sl. Iako se i danas u svijetu godišnje odlaže stotine milijuna tona otpada, velikim dijelom i na neuređene deponije koji su jedan od najuočljivijih i najopasnijih vrsta zagađenja ekosustava, u novije je vrijeme bitno promjenjen pristup rješavanju problema zbrinjavanju otpada. Uz nastojanja da se prevenira nastanak otpada, na otpad se sve više gleda kao na značajan „izvor sirovina“.“ (Herceg, 2013:197)

Ljudi tijekom svog života odbacuju nepotrebne stvari i time stvaraju otpad. Jako je važno razlikovati otpad od smeća. U smeće odlaze sve stvari što su nepotrebne odnosno one koje se više ne mogu nikako iskoristiti, a u otpad odlaze odbačene stvari koje trenutno nemaju svoju funkciju ali ih se može reciklirati tj iskoristiti za proizvodnju drugih stvari.

Otpad razlikujemo po vrstama: ambalažni otpad, biorazgradivi otpad, komunalni otpad, tekstilni otpad... Otpad djelimo po mjestu nastanka i po opasnosti po ljudsko zdravlje i okoliš. On nastaje u kućanstvima, trgovinama, javnim objektima, industriji, energetici, poljoprivredi, prometu i turizmu. Otpad opasan po ljudsko zdravlje je otpad iz kemijskih procesa i radioaktivni otpad. (Herceg, 2013).

Do velikog onečišćenja otpadom započelo je u drugoj polovici 20-og stoljeća. Porastao je broj stanovnika, ubrzano se razvijala tehnologija te se pod utjecajem reklama u ljudima javljala potreba za odbacivanjem postojećih stvari te kupnjom novih stvari, i to je dovelo do ubranog odnosno nekontroliranog nakupljanja otpada.

Otpad se može smanjiti na više načina. Najvažnija je prevencija, što znači da se kod proizvodnje proizvoda treba voditi računa o upotrebljenim materijalima te sadržaju štetnih tvari u njima. To znači da bi trebalo upotrebljavati što više prirodnih izvora. (Herceg, 2013) Prije konačnog odbacivanja predmeta treba obratiti pažnju da li je taj cijeli predmet ili dio njega iskoristiv u nekom drugom obliku. Kod odgovornog gospodarenja otpadom najvažnije je organizirano sakupljanje otpada, što znači da ljudi trebaju svjesno odlagati otpad, svaku vrstu u odgovarajući spremnik - posebno staklo, papir, metal, plastika, tekstil, i sl. jer se oni smatraju korisnim otpadom zato što se mogu ponovno reciklirati.

3. ODRŽIVI RAZVOJ

Čovječanstvo se neprestano razvija i to ljudima donosi napredak i poboljšava kvalitetu života, ali u tom razvitku bi trebalo više pažnje posvetiti očuvanju okoliša i recikliranju, tako da se što manje koriste novi materijali, a sve više upotrebljavaju stari materijali te se od njih ponovno stvori nešto novo kako bi se spriječila sječa šuma i onečišćenje zraka. Zadnjih godina rapidno se povećava broj stanovništva, a to ne prati proizvodnja hrane. Zbog toga dolazi do nekontroliranog iskorištavanja prirodnih resursa. Na nekim mjestima poljoprivredna zemljišta su previše iscrpljena, previše se iskorištavaju izvori vode te zbog toga vrlo lako dolazi do njenog nedostatka. Radi bržeg rasta bilja upotrebljavaju se pesticidi te se time dodatno zagađuje okoliš i narušava ljudsko zdravlje, izumiru životinjske vrste i ne stigne se prirodno regenerirati niti biljni niti životinjski svijet. Cilj održivog razvoja počiva na 3 važne stvari: gospodarska učinkovitost, socijalni napredak i odgovornost prema okolišu.

„Održivost kao mogući cjeloviti razvojni koncept unosi u područje gospodarskog razvoja etiku kao temelj njezina cjelovitog razvoja. Zahtjeva snažno otvaranje ekonomske znanosti i strukture socijalnoj i prirodnoj okolini kao ravnopravnoj sastojnici gospodarskog života i razvoja.“ (Pozaić i sur., 2004:74).

„Održivost je termin koji je na području ekonomske, ekološke i socijalne znanosti, posljednje desetljeće najupotrebljavaniji pojam kada se govori o mogućoj, kvalitetno drukčijoj >>ljudskijoj<< budućnosti čovječanstva.“ (Pozaić i sur., 2004:75)

U knjizi Nevenka Hercega „Okoliš i održivi razvoj“ (2013) na temu krize okoliša, pisac navodi citat pape Ivana Pavla II iz siječnja 2001. : „Kriza okoliša je kriza osnovnih životnih vrijednosti. Kako bismo svijet gledali na drugačiji način, trebamo mijenjati sebe. Uz promjene koje možemo napraviti u svom svakodnevnom životu, još je važnije promijeniti politiku na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Time se podrazumijeva da bi poziv na ekološke promjene trebao produbiti naše razumijevanje klimatskih promjena i okolišnih problema.“ Tim citatom se ukazuje da trebamo potražiti rješenje u nama i to ne raditi dugoročne planove i programe nego reagirati odmah, a što je još važnije učiti djecu od najranije dobi da se pravilno postavljaju prema okolišu, prirodi i da djeluju ekološki.

3.1. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj

Postoje različiti načini koji bi potakli djecu na odgoj i obrazovanje za održivi razvoj. Najvažnije je okruženje u kojem dijete odrasta. „Bogato i dobro osmišljeni poticaji mogu povećati osjetljivost djece za održivi razvoj ako im je zajamčeno bezopasno, privlačno, zanimljivo i raznovrsno okruženje u kojem i djeca i odrasli svakodnevno žive i uče.“ (Uzelac i sur., 2014:167).

Očuvanje okoliša i racionalno korištenje energije dio je cjeloživotnog obrazovanja koje treba započeti od ranog djetinjstva. Zahtjev da se dijete od najranije dobi uči odgovornom ponašanju moguće je provesti ukoliko odrasli u ulozi djetetova modela imaju razvijenu svijest o održivom razvoju, očuvanju okoliša i odgovornom ponašanju prema prirodnim resursima.²

„S obzirom da obrazovanje o zaštiti okoline pozitivno djeluje na razvoj ekološke svijesti, u razvijenim državama ovo obrazovanje je sastavni dio programa od osnovne škole do visokoškolskog obrazovanja. Pored toga, u nekim zemljama se ovo obrazovanje unosi samo u prirodne znanosti (npr. biologija, kemija). Stoga je obrazovanje potrebno ugraditi u nastavne programe, kako bi se stjecala potrebna znanja o ekološkoj problematici, a time i o njezinoj zaštiti.“ (Strujić, 1992:120).

Kod odgoja i obrazovanja djece za održivi razvoj treba posvetiti pažnju slijedećim vrijednostima: poštivanje života i zdravog življenja, poštivanje ljudskih prava, poštivanje demokracije, poštivanje međugeneracijske jednakosti i solidarnosti, poštivanje jednakosti među vrstama, poštivanje biorazličitosti i sl. Važno je da se te vrijednosti prenose na djecu od njihove najranije životne dobi kako bi kasnije kroz život mogli živjeti u skladu s njima i svakodnevno ih primjenjivati. Zadaća je svakog dječjeg vrtića i svake osnovne škole, a posebno odgojitelja i učitelja da pridonose razvoju osjetljivosti i svijesti djece/ učenika za održivi razvoj. Prilikom odgoja i obrazovanja djece potrebno je kod njih razvijati sposobnosti i njegovati razne aktivnosti za što je moguće kvalitetnije življenje. Rezultati odgoja i obrazovanja vide se u odnosu djece prema drugoj djeci, obitelji i okolini u kojoj odrasta. (Uzelac i sur., 2014).

---

²<http://www.vrticsn.hr/projekt-eko-skola/odgoj-i-obrazovanje-za-odrzivi-razvoj/>

3.2. Obrazovanje odgojitelja za održivi razvoj

Kako bi se kod djece od najranije životne dobi budila svijest za održivi razvoj, odgojitelji trebaju imati ciljeve, zadatke, metode, didaktička i druga sredstva. Osnovno je da odgojitelj svojim odnosom prema okolišu i svojim životom u njemu utječe na razvoj osjetljivosti za okoliš. On mora biti primjer djeci kako primijeniti stečena znanja o održivom razvoju.

„Odgojiteljev odnos s djetetom od iznimne je važnosti i zasniva se na načelu poštovanja tog „malog čovjeka“. Djetetove oči uvijek sve prate i vide iako odgojitelji ponekad nisu toga svjesni. Odgojitelj treba biti dobar i kvalitetan primjer djetetu ukoliko želi da dijete razvije pozitivan stav o okolišu.“ (Uzelac 2000).

Kako je potrebno osigurati odgojiteljima stalno stjecanje neophodnih znanja o održivom razvoju te stalno bogaćenje tog znanja, tako je potrebno osigurati i uvjete za stalno osposobljavanje odgojitelja za praktičan odgojno – obrazovni rad.

Kako bi kod djece razvijati osjetljivost za održivi razvoj, odgojitelji moraju biti kompetentni te se stalno educirati o odgojno obrazovnom radu s djecom. To znači da odgojitelji stalno moraju graditi svoja psihološka i pedagoško – metodička znanja. To obrazovanje odgojitelja za održivi razvoj ovisi o mjerodavnim agencijama i o ustanovi u kojoj rade. Zadaća je odgojno-obrazovnih ustanova provoditi planove i programe obrazovanja u skladu sa današnjim pristupom održivom razvoju. (Uzelac i sur., 2014).

„Postoji i pristup kompetencijama koji podrazumijeva razvoj i posjedovanje praktičnih vještina i sposobnosti, odnosno kompetencija za uspješno vođenje i poticanje djece u odgojno – obrazovnom radu.“ (Uzelac i sur., 2014:23).

„Obrazovanje odgojitelja za održivi razvoj važno je u njihovu svakodnevnom životu i radu. Radioničkim radom, neizravno i izravno, upućuje se odgojitelje na trajno ostvarivanje ozračja razvoja kako bi održivi razvoj postao njihova potreba.“ (Uzelac i sur., 2014).

3.3. Razvijanje ekološke svijesti

„O ekološkoj svijesti ne može se govoriti kao o statičkoj kategoriji. Ona je dinamička i historijska kategorija jer se uobličava u određenom historijskom procesu (stanju društva). Njen nastanak nije uvjetovan stanjem prirode, već stanjem društva spram prirode. Promjena društvenih okolnosti i uvjeta mijenja i ekološku svijest koja sa svoje strane utječe na društvene promjene.“ (Cifrić, 1989:195). Kako je kroz povijest čovjek svojim djelovanjem utjecao na okoliš oko sebe pri tome ne obraćajući pažnju na negativne utjecaje, javila se ekološka kriza. Usporedno s njom pojavila se i potreba hitnog razvijanja ekološke svijesti kod svakog pojedinca - nije dovoljno očekivati da država svojim zakonima regulira rast proizvodnje, izgradnju tvorničkih postrojenja te pravilnike o tome. Svaki pojedinac bi trebao imati u sebi izgrađenu svijest o svom osobnom utjecaju na okolinu – ekološku svijest. Ekološka svijest znači da se u čovjeku probudi osjećaj povezanosti s prirodom te njegovo poštovanje prema njoj. Čovjek ne bi smio gledati samo na materijalnu dobit i što razvijeniju tehnologiju nego bi trebao obratiti pažnju i na svoj utjecaj na prirodu.

Ekološka svijest kod djeteta bit će razvijena na onoj razini koliko je i kod odraslih osoba koje ga okružuju jer dijete radi tj. želi raditi sve kao i odrasli, pa ako vidi da se odrasli odnose prema prirodi s dostojanstvom i ono će se isto tako odnositi i poštivati okolinu i okoliš u kojem prebiva.

Malo dijete od najranije dobi pokazuje interes za istraživanje svijeta. Svoju okolinu istražuje svim svojim osjetilima - promatranjem, sluhom, njuhom, dodirom i okusom. Kako dijete postaje zrelije, to njegove istraživačke aktivnosti postaju složenije. Dijete zanimaju svojstva vode, zraka, tla..., želi i može sudjelovati u različitim aktivnostima koje pomažu razvoju ekološkog pristupa životu.³ Ljubav prema prirodi je jedan od najvažnijih faktora u razvijanju ekološke svijesti. U razvijanju te ljubavi djeca bi trebala biti u neposrednom dodiru s ljepotom i raznolikošću prirode i to ponajviše s roditeljima odnosno nekom starijom osobom, kako bi dijete imalo „učitelja“ tijekom šetnje prirodom ili igranjem u prirodi, koji bi taj kontakt s prirodom mogao pretvoriti u avanturu upoznavanja s biljem i životinjama, šumom...

---

³<http://www.pjesmicezadjecu.com/mamin-kutak/ekoloski-odgoj.html>

4. EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

„U suvremenoj se predškolskoj pedagogiji svakodnevno potvrđuje načelo da djeca aktivno grade svoju spoznaju o svijetu. Djelujući na predmete u datim okolnostima (u prostoru i vremenu), izgrađuju vlastite spoznaje, donose vlastite zaključke. Vrtić tako učvršćuje još jednu od svojih mnogobrojnih funkcija postajući izvor spoznaja o okolišu, a djetinjstvo, u okruženju takve predškolske ustanove, čvrsta osnovica za izgradnju stavova i navika prema okruženju u budućnosti.“ (Verbanac 2000).

Aktivnosti ekologije proširuju se na probleme stvorene u odnosima među ljudskim društvom i prirodom, a njezin temeljni smisao je naučiti se ponašanju u prirodi i u suglasju s njom. Kada je riječ o održivom razvoju i ekologiji, upravo je vrtić mjesto gdje dijete živi i uči, a dom je mjesto gdje dijete treba koristiti znanja koja usvoji u vrtiću kako bi se podjednako ponašalo i kod kuće i u vrtiću. Svako dijete uči svoja prava, odgovornosti i dužnosti te mu to od najranijeg djetinjstva ostaje kao kvalitetno znanje za kasnije godine života. Putem ekoloških aktivnosti djeca istražuju kako očuvati biljni i životinjski svijet, neoblikovani materijal koristiti u kreativnim radionicama, uzgajanje sadnica i sađenje cvijeća, skupljanje i razvrstavanje otpada, korištenje recikliranog otpada, učenje racionalnog korištenja pitke vode, obilježavanje eko datuma prigodnim prezentacijama/aktivnostima... Spoznaju uče kroz igru tj međusobno surađujući, što spada u komponente odgojno – obrazovnog rada idealne za usvajanje ekoloških i drugih vrijednosti kod djece predškolske dobi. Aktivnosti u dječjem vrtiću su većinom životno – praktične, što daje poticaj za osmišljavanje dječjeg prostora za igru koji će biti zanimljiv, ugodan i poticajan za učenje i boravak u vrtiću.

„Nerijetko predmete koji su u domaćinstvu dobili obilježje otpada dijete pretvara u zanimljiv materijal za igru, izražavanje, stvaranje pa samim tim već samostalno izgrađuje preduvjete za promišljanje o otpadu i mogućnostima njegove što dulje uporabe dajući mu novu funkciju. U tom smislu danas u vrtiću nailazimo na vrlo velik broj otpadnog, prirodnog i neoblikovanog materijala.“ (Verbanac 2000). Igra ima vodeću ulogu kao svojevrsni posrednik u odgoju i obrazovanju djece mlađe dobi za okoliš, ona je preduvjet, ali ne i jamstvo da je samim time zaigrano dijete ekološki osviješteno. „Rad s djecom predškolske i školske dobi treba usmjeriti na opće doživljavanje prirode i buđenje emocionalne osjetljivosti, koji sukladno tome pobuđuju i osjećaj brizi na kojem se temelji ekološko obrazovanje“. (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec, Anđić, 2014).

Ekološke sadržaje/aktivnosti koji su u funkciji odgoja i obrazovanja za okoliš potrebno je kontinuirano ponavljati. Treba se služiti raznovrsnim sadržajima, metodama i pomagalima gdje djeca individualno i grupno pod vodstvom odgojitelja uočavaju i rješavaju probleme iz okoliša. Prilikom uspostavljanja komunikacije između odgojitelja i djece komunikacija treba biti dosljedna i svedena na razinu koju će djeca razumijeti, a nastavni proces planski organiziran u skladu s djetetovom dobi i intelektualnom razinom. Pomoću eko-projekata u vrtiću potičemo i roditelje da se uključe u zaštitu prirode i okoliša, odnosno stječu temeljna znanja o problemima zagađivanja okoliša (kako nastaje, kako se otpad zbrinjava, uloga stručnjaka), razvijaju stavove o važnosti svakog živog bića te njihovoj međusobnoj povezanosti, i što je najvažnije kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme sa djecom. Provodeći eko-projekte djeca razvijaju samopouzdanje da vlastitom aktivnosti mogu doprinjeti svojem zdravlju, ali i zajedničkom cilju – očuvanju okoliša, igrališta, grada, obližnjih šuma, zaštiti i očuvanju voda te racionalnom korištenju i štednji energije.

„Prostor ima gotovo ravnopravan utjecaj i ulogu koliko i odgojitelj, te je njegovo kreiranje posebna i važna zadaća. Stoga nastojimo provoditi kulturni preobražaj životnog i radnog prostora u kojem živimo i djelujemo, koristeći pri tome odgojitelja i dijete, roditelja i vanjske čimbenike. Želeći zadovoljiti načela ekoloških potreba oblikovanja prostora dječjeg vrtića koristimo sljedeće sastavnice: zdravstveno higijenske, arhitektonske sastavnice, uz unos sastavnica okoliša svog kraja, pedagoško-psihološke sastavnice, estetske sastavnice, ekonomske sastavnice, ekološka dimenzija unosa materijala za rad i aktivnosti.“ (Rigatti 2000.)

Djeca predškolske dobi od odbačenog i starog materijala stvaraju novo, lijepo, funkcionalno i uporabno koje proizlazi iz njihovih ruku, misli i mašte. „Korištenjem materijala iz svog okruženja skrećemo pozornost djeci na ljepotu i bogatstvo okruženja, razvijamo ekoradovolost, inicijativu i odnos prema svom okolišu. Unošenjem nestrukturiranog prirodnog i industrijskog otpadnog materijala u radu s djecom suzbijamo prezasićenost, nezainteresiranost, dekvificiranost ili prezaposlenost koju mogu izazvati gotove igračke.“ (Rigatti 2000).

U svim vrtićima je već uvedeno razvrstavanje otpada po različitim kriterijima; stari papir, plastična ambalaža, bio-otpad i mješani komunalni otpad, što kod djece predškolske dobi budi ekološku svijest i brigu za okoliš.

4.1. Aktivnosti vezane uz prirodu i zdravlje

Izravnim kontaktom djeteta s prirodom, pozitivno se utječe i na mentalno zdravlje te jača njegova potreba za suživotom s prirodom. Boraveći u prirodi, dijete upoznaje fizičku okolinu, zadovoljava svoju radoznalost i potrebu za kretanjem, očituje svoju pozitivnu emocionalnost i dobro raspoloženje (Sakač i sur., 2013).

Djeca trebaju biti izložena svim vremenskim uvjetima. „Dopustimo im da skinu cipelice i trče bosu kada pronađu lokvice vode; kada su livade blatne dopustimo im da ispituju blato, neka se kotrljaju u travi; dopustimo im da se mirno odmaraju u sjeni krošanja stabla kada za to osjete potrebu; neka se smiju, viču i raduju suncu koje izlazi; neka osjete slanost mora i jačinu valova koji udaraju u obalu.“ (Ćirić, 2000.)

Ekološki prihvatljive aktivnosti: upoznavanje s kukcima i drugim stanovnicima prirode, sadnja različitih biljaka koja se može odvijati i u sobi dnevnog boravka, te vođenje brige o njima i praćenje njihova rasta, briga o životinjama (npr. hranjenje ptica s kruhom), aktivnosti koje podučavaju kako manje trošiti vodu (zatvaranje slavine prilikom pranja zubi, sakupljanje kišnice i zalijevanje cvijeća s njome, pokupljanje smeća za ljepši i zdraviji okoliš koji utječe na zrak, razvrstavanje otpada (stari papir, plastična ambalaža, staklo), odlazak u botanički vrt i učenje o različitim biljkama, obilježavanje svjetskog dana zdravlja (07.04.) i drugih bitnih eko datuma, organizacija zajedničkih radnih akcija odgojno-zdravstvenih i drugih djelatnika, roditelja i djece na nivou vrtića, sakupljanje lišća u dvorištu dječjeg vrtića te odlaganje u komposter...

4.2. Likovne aktivnosti

Pomoću likovnih aktivnosti moguće je ostvariti estetsku razinu pristupa okolišu: intenzivnije zapažati bogatstva i raznolikosti okoliša, njihove veze i odnose. (Uzelac, Starčević, 1999). „Likovne aktivnosti potiču fokusiranje, odnosno usmjeravanje pažnje, pa učestalo bavljenje likovnošću djeluje na bolju koncentraciju i u drugim aktivnostima, one potiču opuštanje cijelog organizma i lučenje hormona sreće, što rezultira kvalitetnijim življenjem. Upotreba različitih materijala, rješavanje problema koje donosi likovni proces, eksperimentiranje i traženje novih spoznaja pridonosi razvoju divergentnog mišljenja, a samim time i kreativnosti. U provođenju likovnih aktivnosti s djecom nema mjesta pravilima, zakonitostima i kritici jer su oni momentalni zagušivači kreativnosti, slobode, samopouzdanja i radoznalosti.⁴ Soba svake odgojne skupine u dječjem vrtiću treba biti obogaćena raznovrsnim poticajnim materijalima kako bi djeca svoje misli mogla prenijeti na papir no i ne treba rad biti na papiru, može biti napravljen od različitih materijala. Kao što smo već naveli djeca se služe različitim otpadnim, prirodnim i neoblikovanim materijalom koji možemo upotrijebiti u radu. To su različiti čepovi, kutije, daske, kamenje, boce, vuna, pluto, štapići, grančice, gumbi, špaga, različiti papiri, školjke, konac, guma... Ti materijali, papiri, kistovi i zaštitne kute moraju biti na dostupnom mjestu djeci kako bi ih sama odabrala s obzirom na interese i služila se s njima. Tijekom boravka u prirodi, bilo to u dvorištu vrtića ili na izletima, djeca opažaju i analiziraju stvari iz okoline. Ono što djeca vide puno lakše percipiraju i jače dožive. „Pri oslikavanju krajolika u direktnom odnosu s prirodom, u sklopu terenske nastave i oslikavanja na otvorenom, učenike možemo potaknuti i na promatranje oblaka na sunčan i na oblačan dan. Neka sami uočavaju promjene, boje, kretanja i oblike koje stvaraju nagomilani oblaci“. (Uzelac, Starčević, 1999). Upravo su prirodna okruženja u kombinaciji s likovnim izražavanjem dva čimbenika koja omogućuju prenošenje viđenog i doživljenog u konkretno djelo.

Ekološki prihvatljive aktivnosti koje potiču pozitivno razmišljanje djece prema okolišu: izrada lutaka od ekoloških materijala, crtanje pejzaža i stvari iz prirode koje su oni uočili i što im pridonosi neko značenje, izrada dječjih slikovnica i čestitki s ekološkim porukama, oslikavanje kutija koje služe za razvrstavanje otpada, izrada plakata (zdravo – nezdravo, čisto – nečisto)...

---

⁴ http://www.korakpokorak.hr/upload/dijete_vrtic_obitelj/dijete_vrtic_obitelj_62-63.pdf

4.3. Glazbene aktivnosti

Glazbeni razvoj djeteta dio je njegova općeg razvoja, a rana i predškolska dob optimalno je vrijeme za razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti. Kako znamo da je glazba najsvestraniji i najučinkovitiji medij razvoja djeteta, bitno je da već u ovom razdoblju potičemo osjećaj za glazbu. Čim se dijete rodi potrebno je što više glazbenih poticaja i to kroz slušanje uspavanki, pjevanje jednostavnijih pjesmica, brojalice te igranjem raznih pokretnih igara s pjevanjem. Glazbeni poticaji s dobro odabranom glazbom razvijaju u djetetu želju i potrebu za slušanjem, pridonose pozitivnoj, ugodnoj, toploj i mirnoj atmosferi pa glazba postaje neizostavni dio djetetovog života u vrtiću. Dječje okruženje treba biti ispunjeno nježnim, ugodnim zvukovima koji u djetetu stvaraju i podržavaju mirno raspoloženje. Na taj način potičemo razvoj dječjih sposobnosti i potičemo zanimanje za zvukove iz okoline koja ga okružuje. Kako dijete pokazuje veći interes za glazbu i samo će aktivno sudjelovati u obogaćivanju svoje okoline zvukovima, pjevanjem, glazbenim igrama što će utjecati na zadovoljstvo, spontanost i radost djeteta.⁵ Kroz glazbene aktivnosti možemo isticati ekološke poruke kroz brojalice, stvaranje ritma prirode koristeći se onomatopejom (šum mora, zvuk vjetra, šuštanje lišća, kiše i sl.) što nas indirektno povezuje s okolišem. Tako djeca otkrivaju da svaka pojava u prirodi i svako živo biće proizvodi različiti zvuk. „Naime, osnovni je smisao aktivnosti slušanja veći, implicira li određeni intelektualni napor. Pa tako u nekim aktivnostima učenici s većim intenzitetom percipiraju okolinu sluhom, te na taj način doživljavaju nova bogatstva i raznolikost prirode, pritom razvijajući i maštu.“ (Uzelac, Starčević, 1999)

Ekološki prihvatljive aktivnosti: igre oslušivanja, otkrivanja, prepoznavanja i stvaranja novih zvukova izradom jednostavnih udaraljki, šuškalica, zvečki i sl., muziciranje s predmetima iz prirode.. Djeca mogu sama smišljati zagonetke i brojalice na temu vode, prirode, zraka, životinja... Na neke pjesmice djeca mogu izmišljati pokrete npr. mahanje ruku (oponašanje njihanja grana drveća). Ti pokreti se mogu izvoditi u prirodi ali i u zatvorenim prostorima.

---

⁵<http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/>

4.4. Komunikacijske aktivnosti

„Uspostavljajući odnos s okruženjem djeteta stupa u vrlo različite oblike komunikacije. Inspirativna i poticajna atmosfera u dječjem vrtiću pridonjet će uspostavljanju vrlo velikog broja komunikacijskih relacija pri čemu će dijete biti u prilici da još potpunije, cjelovitije, temeljitije upoznaje svoj okoliš i prilagođava se datim uvjetima.“ (Verbanac 2000).

Da bi kod djece postigli dobar odgojni rezultat za osjećaj za okoliš potrebno ih je približiti s prirodom. Tu se razvija direktna komunikacija u susretu s biljnim i životinjskim svijetom. Isto tako potrebno je u vrtiću koristiti didaktičke materijale u razvoju osjetljivosti za okoliš. Posebno se ističu tematičke slikovnice koje služe kao izvor komunikacije između djece i prirode. Djeca predškolske dobi najbolje prihvaćaju slikovnice s likovima životinja i njihovog ponašanja u prirodi te se počinju zanimati za njihovo stanište, hranu i međusobne odnose. Djeca najveću pozornost pridaju fotografijama i ilustracijama gdje se mogu dobro obraditi ekološke teme, koje prate tekstovi koji im pobliže opisuju događanja u prirodi.

Djeca vole proučavati slikovnice, ali još više vole slušati kada im netko čita slikovnicu. Osoba koja čita treba obratiti pažnju na izražavanje i naglašavanje pojedinih zvukova (glasanje životinja, njihov hod, šum vjetra...) kako bi djeca povezivala sliku i zvuk. Visoka učinkovitost osvještavanja predškolske djeci o okolišu može se postići i davanjem djeci da sama izrađuju slikovnice s ekološkom tematikom.

Ekološki prihvatljive aktivnosti: Čitanje i stvaranje tekstova o šumi, zaštiti šume i slično. Različite slikovnice i priče koje treba pričati djeci, pomoći će im da razviju pojam okoliša te brigu za njega. Stoga u vrtiću trebaju biti prisutne slikovnice s ekološkom tematikom. Postojeće eko-slikovnice mogu biti dobar primjer djeci i dati im ideju da i ona sama počnu izrađivati svoje eko-slikovnice. Djecu se također može potaknuti da sama ili u parovima ili u grupama smišljaju kratke dramske predstave oponašajući neki događaj iz prirode. Kroz takvu vrstu aktivnosti djeca se upoznavaju s okolišem oko sebe, razvijaju komunikaciju s drugom djecom te se upoznavaju sa životom iz prirode.

4.5. Uloga odgojitelja u provođenju ekoloških aktivnosti

Odgojitelj uvijek treba pratiti novosti što se tiče ekoloških aktivnosti kako bi u svojem radu odgovorio na aktualne ekološke probleme. U cilju razvoja ekološke svijesti kod djece predškolske dobi on bi trebao provoditi svoj utjecaj preko ekoloških programa utemeljenih na vrijednostima održive zajednice. Zadaća odgojitelja je da organizira samostalan i skupni rad djece u kontaktima s različitim izvorima informacija te u praktičnim akcijama u vrtiću. Tijekom aktivnosti odgojitelj treba poticati djecu na razmišljanje i rad, pustiti djecu da postavljaju pitanja, usmjeravati dječju pažnju na određene sadržaje, pričati s djecom o naučenome...

Zajedničkim radom odgojitelja i djece diferenciraju se mnoge tendencije i zainteresiranost za životni okoliš i ljubav prema prirodi, što će se odraziti na ekološku kulturu i ekološku svijest djeteta. Samim time se povećava dodatna motivacija odgojitelja za rad i postaje nositelj uspješnog ekološkog programa. Također je važna i komunikacija odgojitelja s drugim stručnim osobama ali i roditeljima u podizanju ekološke svijesti kod djece. Prihvatljive aktivnosti koje se provode s djecom su one koje su u skladu sa njihovom razvojnom dobi, kao i ostalim značajkama i potrebama djece. Trebaju biti zanimljivog tipa kako bi djeca bila što više zainteresirana za životni prostor, prirodu i boravak u njoj. Izravnim opažanjem odnosno djelovanjem dijete najbolje i najbrže uči, stoga moramo djeci omogućiti što više sadržaja u kojima će ona aktivno sudjelovati, a ne samo pasivno promatrati.

Odlučujuća uloga odgojitelja je na neizravan način, metodički pravilnim smjerom poučavati djecu i pomoći im u stjecanju uvida u proces ekološkog odgoja, odnosno ekološko saznanje i razvoj ekološke svijesti. U osnovici metodičkog pristupa razvitku ekološke svijesti i razvitku pojmova u svezi ekološke problematike u predškolskoj dobi, osim potrebe poznavanja kognitivnog razvitka i značajki učenja predškolske djece, nužno je poznati i izabrati metodički put koji će pomoći uspješnom ostvarivanju razvojnih ciljeva i zadataka u području spoznajnog razvitka i upoznavanju sadržaja samih ekoloških pojmova.⁶

---

⁶<https://hrcak.srce.hr/191736>

4.6. Rad s roditeljima

Efikasnije razvijanje osjećaja za ekologiju kod djeteta postiže se i uključivanjem roditelja u pojedine sadržaje i aktivnosti u vrtićima. Poželjno je da sama djeca daju ideju o provođenju određene akcije, a zatim se odgojitelji i roditelji zajednički uključuju u tu akciju.

Prisutnost roditelja kao sukreatora ili aktivnog sudionika u bilo kojem segmentu odgojno-obravnog rada u vrtiću u dosadašnjoj praksi pokazala se kao pozitivan čimbenik, na način da pridonosi boljem razumijevanju života u vrtiću, razvijanju kvalitetnih partnerskih odnosa te pozitivnoj komunikaciji odgojitelja i roditelja.⁷

Treba uspostaviti dobar odnos i zdravu komunikaciju između djeteta, roditelja i odgojitelja uključivanjem roditelja u druženje i igru. Potrebno je približiti obitelj dječjem vrtiću i dječji vrtić obitelji, znajući da je obitelj najbliže i najprirodnije okruženje djeteta koje ima najveću ulogu u procesu dječjeg razvoja.

Tijekom prisutnosti roditelja u različitim projektima odgojitelji im mogu pokazati različite načine učenja djece o ekološkoj osviještenosti, kako bi se i kod kuće bavila aktivnostima kao i u vrtiću. Važno je da se kroz cijelu godinu roditelji aktivno uključuju u institucionalizirane programe kako bi pratili napretke/nedostatke svoje djece te primjenjivali vrtićke metode i kod kuće.

Jedan od zajedničkog projekta može biti uređenje dvorišta dječjeg vrtića zajedničkom suradnjom djece, roditelja i odgojitelja. Svaki roditelj može donijeti jednu vrstu vrtlarskog alata (grablje, motika i sl.) kojom bi se uredila željena površina u vrtićkom prostoru, i jednu biljku koju će zasaditi sa svojim djetetom na željeno mjesto. Za vrijeme radova mogu se pjevati prigodne pjesmice o cvijeću, a nakon završene sadnje svi zajedno se mogu družiti. Tokom budućih dana i mjeseci djeca će se brinuti za svoju biljku (zalijevati je) i promatrati njen rast i ponašanje u prirodi (lišće, cvatnja, latice...)

---

⁷http://www.dv-zirek.hr/novosti_detaljno.asp?page=51

5. ZAKLJUČAK

Bitna je interakcija i relacija odgojitelja – roditelja i djeteta kako bi se dijete osvijestilo o svom okolišu i kako bi moglo primjenjivati ekološku svijest svuda oko sebe. Razvijanje ekološke kulture i ekološke svijesti djece s ciljem zaštite okoliša provode se kroz različite sadržaje i mogućnosti, a što najviše omogućuje ekološko educiranje. Aktivnosti ekologije proširuju se na probleme stvorene u odnosima među ljudskim društvom i prirodom, a njezin smisao je naučiti se ponašanju u prirodi te prema njoj postupati s poštovanjem. Održivi razvoj predstavlja cilj i zahtjev ekološkog obrazovanja i odgoja, on se obvezuje prema budućim generacijama i prema prirodi. U odnosu prema čovjeku, održivost znači kvalitetu života sadašnjih generacija i održivost kvaliteta budućih generacija. Ekološko obrazovanje i različite ekološke aktivnosti jačaju sposobnost pojedinca, grupa i zajednica da utječu na pomak u načinu razmišljanja ljudi te im tako omoguće da naš svijet učine sigurnijim odnosno zdravijim za bolju kvalitetu života. U Eko dječjim vrtićima trebalo bi unaprijediti, poboljšati i prilagoditi sam vrtićki ambijent s ciljem razvoja ekološke svijesti i ekološkog odgoja od najranije dobi. Otpadni materijal se može iskoristiti na različite zanimljive načine, stoga je važno da se djecu usmjerava da pomoću njega osmišljavaju razne ekološke igre i ujedno ih treba poticati na sveukupni razvoj uz razvoj ekološke svijesti.

6. LITERATURA

Knjige

Cifrić, I. (1989). *Socijalna ekologija*, Zagreb: Globus.

Croall, S., Rankin, W. (2001). *Ekologija za početnike*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Ćirić, K., (2000). Okoliš i odgojno-obrazovne inicijative predškolskih ustanova: Značaj ekologije u pedagoškoj koncepciji Marie Montessori. U: Uzelac, V. (ur.), *Ekologija korak bliže djetetu*. Zbornik radova stručno znanstvenog skupa (123 - 126) Rijeka: Adamić.

Đikić, D. i sur. (2001). *Ekološki leksikon*, Zagreb: Barbat.

Glavač, V., (2001). *Uvod u globalnu ekologiju*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Herceg, N. (2013). *Okoliš i održivi razvoj*, Zagreb: Synopsis d.o.o.

Lepičnik-Vodopivec, J., (2000). Ekologija temeljena na pedagojsko – psihologijskim pristupima: Stavovi odgojitelja o ekološkom odgoju djece u vrtiću. U: Uzelac, V. (ur.), *Ekologija korak bliže djetetu*. Zbornik radova stručno znanstvenog skupa (71 - 76) Rijeka: Adamić.

Pozaić, V. (ur.). (2004). *Ekologija: znanstveno – etičko – teološki upiti i obzori*, Zagreb: Filozofsko – teološki institut Družbe Isusove.

Rigatti, Z., (2000). Okoliš i odgojno-obrazovne inicijative predškolskih ustanova: Ekološka dimenzija prostora dječjeg vrtića. U: Uzelac, V. (ur.), *Ekologija korak bliže djetetu*. Zbornik radova stručno znanstvenog skupa (123 - 126) Rijeka: Adamić.

Sakač, M., Marić, M. i Pantić, J. (2013). Odgajatelj u kontekstu djelovanja na socio-emocionalni i tjelesni razvitak predškolskog djeteta. *Zbornik učiteljskog fakulteta u Užicu*, 15: 305-312.

Strujić, A. D. (1992). *Uvod u ekologiju čovjeka*, Zagreb: Prehrambeno – biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Uzelac, V., Lepičnik-Vodopivec, J., Anđić, D. (2014). *Djeca – odgoj i obrazovanje – održivi razvoj*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Uzelac, V. (2000). *Ekologija – korak bliže djetetu*. Rijeka: Adamić d.o.o.

Uzelac, V., Starčević, I. (1999). *Djeca i okoliš*. Rijeka: Adamić d.o.o.

Verbanac, S., (2000). Okoliš i odgojno-obrazovne inicijative predškolskih ustanova: Slike djetinjstva i spoznavanje ekologije. U: Uzelac, V. (ur.), *Ekologija korak bliže djetetu*. Zbornik radova stručno znanstvenog skupa (123 - 126) Rijeka: Adamić.

Članak u časopisu

Lepičnik Vodopivec, J. (2013./2014.) Vidljivi i skriveni kurikulum odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj, broj 74 zima*, 16 – 17

Mrežno dostupni radovi

Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj Dječji vrtić Sisak Novi. Pribavljeno 02.07. 2018. s <http://www.vrticsn.hr/projekt-eko-skola/odgoj-i-obrazovanje-za-odrzivi-razvoj/>

Cilj ekologije. Pribavljeno 04.07.2018. s http://www.ss-upravnaskolazagreb-zg.skole.hr/upload/ssupravnaibirotehnickazg/images/newsimg/136/File/EKOLOGIJA_predlo%C5%BEak.doc

Ekološki odgoj – Mamin kutak – Lukin portal za djecu i obitelj. Pribavljeno 05.07.2018. s <http://www.pjesmicezadjecu.com/mamin-kutak/ekoloski-odgoj.html>

Predškolsko dijete i likovna umjetnost. Pribavljeno 26.08.2018. s http://www.korakpokorak.hr/upload/dijete_vrtic_obitelj/dijete_vrtic_obitelj_62-63.pdf

Glazbeni razvoj djeteta . Pribavljeno 27.08.2018. s <http://www.vrtic-bjelovar.hr/our-events/glazbeni-razvoj-djeteta/>

Didaktičko metodički pristup razvitku ekološke svijesti djece u pripremnom predškolskom kurikulumu. Pribavljeno 24.08.2018. s <https://hrcak.srce.hr/191736>

Projekt „Svijet glazbe u vrtiću“ – Dječji vrtić Žirek. Pribavljeno 24.08.2018. s http://www.dv-zirek.hr/novosti_detaljno.asp?page=51